
ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ LOOK TO THE PAST ЎТМИШГА НАЗАР

Бабаджанова Нодира Абдуллаевна,
Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети
доценти, тарих фанлари номзоди

МИЛЛАТЛАРАРО ТОТУВЛИК ВА ДИНЛАРАРО БАҒРИКЕНГЛИК - ИЖТИМОЙ БАРҚАРОРЛИКНИ ТАЪМИНЛАШДА МУҲИМ ОМИЛ

<http://dx.doi.org/10.26739/2181-9599-2019-2-10>

АННОТАЦИЯ

Мақолада Ўзбекистонда миллатлараро тотувлик ва динлараро бағрикенглик давлат сиёсатининг энг муҳим устувор йўналишларидан бири эканлиги, мазкур йўналишда амалга оширилган чора-тадбирлар ҳақида фикр-мулоҳазалар билдирилган.

Калит сўзлар: миллатлараро тотувлик, динлараро бағрикенглик, толерантлик, давлат сиёсати, устувор йўналишлар.

Бабаджанова Нодира Абдуллаевна,
кандидат исторических наук, доцент
Узбекский государственный университет
мировых языков

МЕЖНАЦИОНАЛЬНОЕ СОГЛАСИЕ И РЕЛИГИОЗНАЯ ТОЛЕРАНТНОСТЬ ВАЖНЫЙ ФАКТОР В ОБЕСПЕЧЕНИИ СОЦИАЛЬНОЙ СТАБИЛЬНОСТИ

АННОТАЦИЯ

В статье отмечается, что межнациональное согласие и межрелигиозная толерантность в Узбекистане являются одним из важнейших приоритетов государственной политики и мер, предпринимаемых в этом направлении.

Ключевые слова: межнациональное согласие, межрелигиозная толерантность, приоритетное направление, государственная политика.

Babadjanova Nodira,
Uzbek state world languages university
Associate professor, doctor of philosophy (PhD)

INTERNATIONAL CONSENT AND RELIGIOUS TOLERANCE IS A BASIC FACTOR FOR ENSURING SOCIAL STABILITY

ANNOTATION

The article notes that interethnic harmony and inter-religious tolerance in Uzbekistan are one of the most important priorities of the state policy and the measures taken in this direction.

Key words: inter-ethnic harmony, religious tolerance, a priority of state policy.

Мустақилликнинг дастлабки йилларидан бошлаб бағрикенглик ва инсонпарварлик маданиятини ривожлантириш, миллатлараро ва конфессиялараро ҳамжиҳатликни, жамиятда фуқаролар тотувлигини мустаҳкамлаш, барча фуқароларга миллати ва диний эътиқодидан қатъи назар, тенг ҳуқуқ ва имкониятлар яратиш, ёш авлодни ватанпарварлик, миллий ва умуминсоний қадриятларга ҳурмат, Ватанга муҳаббат ва садоқат руҳида тарбиялаш Ўзбекистонда давлат сиёсатининг муҳим устувор йўналишларидан бири этиб белгиланган.

Бугун мамлакатимизда 130 дан зиёд миллатга мансуб фуқароларимиз 16 та диний конфессияга эътиқод қилиб келмоқдалар. Аҳолимизнинг миллий анъаналари ва диний эътиқоди учун шарт-шароит яратиш Конституциямиз билан кафолатланиб, халқимиз тенг ҳуқуқлилик асосида демократик, ҳуқуқий давлат ва кучли фуқаролик жамияти қуриш йўлида ягона оила сингари бирлашганлар. Мазкур йўналишларда 2200 дан зиёд диний ташкилот ва 140 га яқин миллий маданий марказларнинг фаоллиги алоҳида аҳамият касб этади.

Миллатлараро тотувлик, диний бағрикенглик мамлакат барқарорлигини таъминлашда муҳим ўрин тутди. Шу ўринда, миллатлараро тотувлик, диний бағрикенглик инсоният тараққиётининг энг муҳим омилidir. Ўзбекистон ҳудудида азалдан қўлаб миллат ва элатлар ўзаро иноқ тинч-тотувликда истиқомат қилиб келган. Бинобарин, мазкур ҳолатни ҳозирги вақтда юртимизда яшовчи турли динларга эътиқод қилувчи барча миллатлар ва элатларнинг ўзаро муносабатлари мисолида ҳам қўриш мумкин.

Мустақиллик йилларида жаҳон ҳамжамияти томонидан кенг эътироф этилётган тараққиётнинг ўзига хос модели асосида қандай улкан ютуқ ва марраларга эришилган бўлса, буларнинг барчасининг негизида юртимиздаги тинч ва осуда ҳаёт, миллатлараро тотувлик ва динлараро бағрикенглик ғояси ўз ифодасини топган. Айнан, диний қадриятларнинг тикланиши жамиятни маънавий соғломлаштириш ва оилаларни мустаҳкамлаш ҳамда тинч ва осуда ҳаётимизни таъминлашда муҳим ижобий аҳамият касб этмоқда. ЮНЕСКО Бош конференциясининг 1995 йил 16 ноябрда ўтказилган 28-сессиясида қабул қилинган "Бағрикенглик тамойиллари декларацияси" дунёда тинчлик ва тотувликни таъминлаш, инсон ҳуқуқлари ва эркинликлари устуворлигини кафолатлаш, тенг ҳуқуқлилик ҳамда ўзаро ҳамкорлик муносабатларини ривожлантириш йўлидаги муҳим қадам бўлиб хизмат қилмоқда. Мазкур ҳужжат қабул қилинган сана - 16 ноябрь бугун дунёда Халқаро бағрикенглик куни сифатида белгиланган.

Ўзбекистон Республикаси миллий сиёсатининг асоси ва устувор йўналишлари Конституциямизда, Мустақиллик Декларациясида, қонунлар ҳамда қонуности ҳужжатларида ўз ифодасини топган. Бинобарин, Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 18-моддасида: "Ўзбекистон Республикасида барча фуқаролар бир хил ҳуқуқ ва эркинликларга эга бўлиб, жинси, ирқи, миллати, тили, дини, ижтимоий келиб чиқиши, эътиқоди, шахсий ва ижтимоий мавқеидан қатъи назар, қонун олдида тенгдирлар", - деб белгилаб қўйилган [1]. Бу эса, бирон-бир киши - миллати, ирқи, дини ва эътиқодидан қатъи назар, жамият ҳаёти, тараққиёти, ислохотлар жараёнидан четда қолмаслиги, аксинча, бу жараённинг фаол иштирокчисига айланишига эришиш масаласи устувор йўналишлардан бири этиб белгиланидан далолатдир.

Бағрикенглик ўзбек халқи маънавияти ва маданиятининг ажралмас қисми ҳисобланади. Маълумки, ҳар қандай мамлакатнинг тараққиёти ва дунёдаги обрў-эътибори, аввало, шу эл-юртда қарор топган тинчлик-осойишталикка, шу ерда яшаётган барча миллат ва элат вакиллариининг тотувлигига боғлиқ. Шунинг учун ҳам, миллатлараро тотувлик ва диний бағрикенглик миллий мафкурамизнинг асосий гоёларидан бири ҳисобланади.

Юртимизда нафақат ижтимоий-иқтисодий, сиёсий соҳалар, балки заминимизда истиқомат қилиб келаётган турли миллат ва элатлар ўртасида дўстлик ришталарини янада мустаҳкамлаш, диний бағрикенглик тамойилларини қарор топтиришга ҳам алоҳида эътибор қаратиб келинади. Бу, айни пайтда Ўзбекистоннинг барча соҳадаги ислохотларида ҳам ўз аксини топган. Хусусан, "2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси"нинг бешинчи йўналиши айнан диний бағрикенглик ва миллатлараро тотувликни таъминлаш масаласига бағишлангани мамлакат Президенти ва ҳукуматининг халқаро ҳужжатларда белгиланган умуминсоний вазифаларга қаратаётгани юксак эътиборининг намунаси ҳамдир[2]. Қолаверса, Президент Шавкат Мирзиёев 2017 йил 19 сентябрда Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг 72-сессиясида "Маърифат ва диний бағрикенглик" деб номланган махсус резолюция қабул қилиш ташаббуси билан чиққани жаҳон ҳамжамиятининг диққатини тортган эди[3]. Мазкур ҳужжат барчанинг таълим олиш ҳуқуқини таъминлаш, саводсизлик ва жаҳолатга барҳам беришга кўмаклашиш, энг муҳими, бағрикенглик ва ўзаро ҳурматни қарор топтириш, диний эркинликни таъминлашга қаратилгани билан эътиборга моликдир. Бугунги кунда бағрикенглик инсоният томонидан эришилган энг катта ютуқлардан бири бўлиб, бундан кейинги тараққиёт учун ҳам у муҳим омиллардан бўлиб қолаверади.

Эл-юрт осойишталиги, тинчлиги, халқлар ўртасидаги дўстлик ва ҳамжиҳатлик ҳар қандай давлат равнақини, унинг келажagini белгилаб берувчи асосий омиллардан бири экан, республикамизнинг турли миллатга мансуб, ҳар хил динга эътиқод қилувчи халқлари ўртасидаги ўзаро дўстлик, меҳр-оқибат ва ҳамжиҳатлик ришталарининг ривожланиши, умуман, ижтимоий-сиёсий барқарорликнинг мавжудлиги, турли миллат ва элатлар, диний конфессия вакиллариининг яратувчанлик кайфиятида яшаши учун барча шароитлар яратилган ҳамда ҳуқуқий демократик фуқаролик жамияти барпо этиш соҳасидаги ҳаракатлар Ўзбекистонда жамият ҳаётининг барча жабҳаларида туб ислохотлар ўтказиш учун мустаҳкам шарт-шароит яратмоқда.

Ўзбекистонда ҳар бир миллат ва элат вакилининг ўз миллий урф-одат, анъана ва қадриятларини асраб-авайлаши, ривожлантириши учун барча ҳуқуқий асослар яратилган. Ўзбекистоннинг миллий сиёсати - миллатчилик, ирқчилик, бошқа миллат вакиллариини камситиш ёки ассимиляция, яъни бир миллат таркибига бошқа миллатни синдириб юборишдан иборат ғайриинсоний ҳам ғайримиллий сиёсат кўринишларини мутлақо инкор этган ҳолда, аксинча, умумбашарий инсон ҳуқуқларини эътироф этишга асосланади. Шунинг учун ҳам, юртбошимиз раҳнамолигида юритилаётган оқилона миллий сиёсат натижасида турли миллат ва элат вакиллари ўз миллий маданиятларини ривожлантириш асносида ўзлари билан бирга истиқомат қилаётган бошқа миллатлар маданияти ва санъатининг ривожига ҳам улкан ижобий таъсир ўтказмоқдалар. Албатта, бу борада 1992

йилда ташкил этилган Республика байналмилал маданият марказининг фаолияти муҳим аҳамиятга эга бўлди. Бугунги кунда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Миллатлараро муносабатлар ва хорижий мамлакатлар билан дўстлик алоқалари қўмитаси Ўзбекистон ҳудудида фаолият олиб бораётган 100 дан ортиқ миллий - маданий марказлар фаолиятини мувофиқлаштириб, уларга ташкилий ва услубий ёрдам кўрсатмоқда[4]. Қўмитанинг асосий вазифалари қуйидагилардан иборат:

- жамиятда миллатлараро ҳамжиҳатлик ва бағрикенгликни таъминлашга қаратилган давлат сиёсатини изчил амалга ошириш, дўстлик ва кўп миллатли ягона оила туйғуси муҳитини мустаҳкамлаш, ёшларни миллий ва умуминсоний қадриятларга ҳурмат руҳида тарбиялаш;

- дўстона халқаро алоқаларни йўлга қўйиш, ўзаро манфаатли ҳамкорликни ривожлантириш, хорижий мамлакатларнинг фуқаролик ҳамжамиятлари, шу жумладан чет элларда истиқомат қилаётган ватандошларимиз билан дўстликни мустаҳкамлаш борасидаги ишларни самарали мувофиқлаштириш;

- давлат органларининг республика ҳудудида жойлашган миллий маданий марказлар ва дўстлик жамиятлари билан ўзаро алоқаси ва ҳамкорлигини таъминлаш;

- мамлакатимизда яшовчи турли миллат ва элатлар вакилларининг ўзига хос миллий анъаналари, урф-одатлари ва расм-русумларини асраб-авайлаш ва ривожлантиришга кўмаклашиш;

- хорижий мамлакатларда давлатимизнинг тинчликсевар сиёсати, демократик ҳуқуқий давлат, кучли фуқаролик жамияти қуриш борасида Ўзбекистоннинг мақсад ва вазифаларини, шунингдек, бугунги кунда мамлакат ҳаётининг барча соҳаларида эришилаётган муваффақиятларни кенг тарғиб қилиш;

- миллатлараро муносабатлар ва хорижий мамлакатлар билан дўстлик алоқаларини янада ривожлантириш ва уйғунлаштиришга бағишланган илмий-тадқиқот ишларини ташкил қилишда кўмаклашиш ва бевосита қатнашиш шулар жумласидандир.

Миллатлараро тотувлик, диний бағрикенглик ҳамда ўзаро ҳамжиҳатликка хизмат қилиб келаётган бундай тузилманинг қўшни давлатларнинг бирортасида мавжуд эмаслиги ҳам республикаимизда бу масалага қай даражада муносабатда бўлинаётганлигидан далолатдир.

Статистик маълумотларга кўра, республикаимизнинг қатор олий таълим муассасаларида қардош тилларда факультетлар ва бўлимлар, курслар, мактаблар фаолият кўрсатмоқда. 35 миллатга мансуб профессор-ўқитувчилар олийгоҳларда талаба-ёшларга таълим-тарбия бериб келмоқда. Олий таълим муассасаларида 53 миллатга мансуб талабалар таҳсил олмоқда. Уларнинг талабалар умумий таркибидаги улуши 21,2 фоизга тенг бўлиб, бир қатор олийгоҳларда бошқа миллат вакилларининг салмоғи бундан ҳам юқори, яъни 32-45 фоизни ташкил этади. Шунингдек, театр ҳамда бошқа шакллардаги бадиий-ижодий уюшмалар фаолиятида ҳам 20 яқин турли миллат ва элат вакиллари ўз ижодий имкониятларини намойиш этаётгани, миллий-маданий қадриятларни сақлаб қолиш ва ривожлантириш йўлида хизмат қилаётгани;

- оммавий ахборот воситалари фаолиятида нашр этилаётган газеталарнинг 70,4 фоизи ўзбек, қолган 29,6 фоизи бошқа миллий ёки аралаш тилларда, журналларнинг 45,5 фоизи ҳам миллий ва аралаш тилларда чоп этилаётгани;

- Ўзбекистон Миллий телерадиокомпанияси ва хусусий студиялар ўзбек тили билан бирга қорақалпоқ, қирғиз, қozoқ, тожик, рус, корейс, татар, уйгур ва бошқа тилларда кўрсатув ва эшиттиришлар олиб борилаётгани ана оқилона миллий сиёсатнинг реал кўриниши, амалий ифодасидир [5].

Хулоса ўрнида шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, бугунги кунда мамлакатимизда бир мақсад йўлида яшаб, меҳнат қилиб келаётган барча миллат ва элат вакиллариининг нафақат умумий шиори, балки мақсад ва муддаосини ҳам ўзида ифода этган "Ўзбекистон-умумий уйимиз" деган даъват - тараққиёт ҳамда фаровонлик омили бўлган тинчлик ва осойишталикни таъминлашга хизмат қилаверсин. Ана шу тинчлик ва осойишталикдан иборат бебаҳо неъматнинг қадрига етиш, шу мусаффо осмонни сақлаш ва бу борадаги амалга оширилиши лозим бўлган вазифаларни виждонан, сидқидилдан бажариш шу азиз Ватанда яшаётган хар бир фуқаронинг муқаддас бурчи бўлиб қолаверади.

Фойдаланилган манба ва адабиётлар

---

1. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси. - Тошкент: Ўзбекистон, 2014. -Б.9.
2. 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегиясини амалга оширишга доир ташкилий чора-тадбирлар тўғрисида // №Ф-484914.02. 2017// Lex.uz
3. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2017 йил 19 сентябрь куни Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг 72-сессиясида сўзлаган нутқи // Халқ сўзи, 2017 йил 20 сентябрь
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 19.05.2017 й. ПФ-5046-сон "Миллатлараро муносабатлар ва хорижий мамлакатлар билан дўстлик алоқаларини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги Фармони // lex.uz
5. Энг катта бойлигимиз - тинчлик ва барқарорликни асрайлик. -Тошкент: Академия, 2006. -Б 22-24.